

## CAMİLERİN MADDİ VE MANEVİ İMARİ

### GİRİŞ:

İslam'ın sembolü ve mührü olan camilerimiz Kâbe'nin birer şubesidir. Cami, “toplayan, bir araya getiren” anlamında Arapça cem’ kökünden türemiştir. Mescid ise Arapça’da “eğilmek, tevazu ile alını yere koymak” manasına gelen sücûd kökünden “secde edilen yer” anlamındadır. Cami, Allah’a kulluk amacıyla insanların bulunduğu, amir-memur, yoksul-zengin, genç-yaşlı, toplumun her kesimini bünyesinde toplayan özel mekânlardır. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

فِي بُيُوتٍ اٰذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهٗ فِيْهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

“Allah’ın yapılmasına ve içinde isminin anılmasına izin verdiği evlerde, akşam sabah Allah’ı tenzih ederek anarlar.” (Nur, 24/36) Allah’ın zikredildiği, tespih edildiği bu yerler camilerdir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurdu:

اَحَبُّ الْبِلَادِ اِلَى اللّٰهِ مَسَاجِدُهَا

“Allah’a en sevimli yerler mescidlerdir.” (Müslim, Mesâcid, 288) Camiler, ibadet, zikir, takva gibi kulluğun tam manada gerçekleştiği yerlerdir. Camide bulunan bir mümin pek çok kötülükten uzak, Rabbine daha çok yakındır.

### A. CAMİLERİN İNŞASI, BAKIMI, ONARIMI VE TEMİZLİĞİ

Rabbimiz:

اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَآتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ فَعَسٰى اُولٰٓئِكَ اَنْ يَكُوْنُوْا مِنَ الْمُهْتَدِيْنَ

“Allah’ın mescidlerini ancak Allah’a ve âhiret gününe inanan, namazını kılan, zekâtını veren ve yalnız Allah’tan korkup çekinen kimseler imar edebilirler. İşte bunların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.” (Tevbe, 9/18) buyurdu.

Camileri/mescidleri imar etmek, maddî anlamda imar yani inşa, onarım, bakım, temizlik anlamında olduğu gibi manevî yönden de caminin canlı, aktif olması, cemaatle namaz kılınması, ilim ve irfan meclisi olması olarak anlaşılmalıdır. Bu ayetin daha iyi anlaşılması için Hz. Peygamber (s.a.s.) dönemindeki mescidlerin konumunun ve işlevinin iyi anlaşılması gerekmektedir.

**Darülerkam:** İslam’ın ilk yıllarında Mekke’de Müslümanların rahat bir şekilde toplandıkları, ibadet ettikleri bir yer yoktu. Kâbe, putlarla dolu ve müşriklerin kontrolünde idi. 17-18 yaş civarında Müslüman olan Erkam b. Ebü’l-Erkam (r.a.), Resul-i Ekrem’e (s.a.s.) ilk iman eden gençlerdendi. Erkam (r.a.), gönlünü İslam’a açtığı gibi Safa tepesinin eteğindeki evini de Resulullah’ın (s.a.s.) hizmetine vermiş, o dönemde onun evi Darüislam yani İslam’ın evi, İslam’ın merkezi, kalbi olmuştu. Müslümanlar, Erkam’ın (r.a.) evinde gizlice toplanıyorlardı. Bu evde Resul-i Ekrem (s.a.s.) bir yandan ashâb-ı kirâma dinî bilgileri öğretirken diğer taraftan ilâhî gerçeği arayan insanları İslâm’a davet ediyor, onlara Kur’an-ı Kerîm okuyor ve onlarla birlikte namaz kılıyordu. Hz. Hamza, Hz. Ömer gibi pek çok kişi orada Müslüman oldu. İslam tarihinde Darülerkam olarak anılan bu ev, Mekke yıllarında tebliğin merkezi, ilim ve irfan meclisi görevlerini ifa etti.

**Mescid-i Nebi:** Çile, sıkıntılarla geçen on üç yılın ardından Müslümanlar Medine’ye hicret ettiler. Allah Resulü de (s.a.s.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile birlikte Medine’ye hicret etmişti. Hicret esnasında Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Kuba köyüne ulaştığında bir müddet konaklamış ve orada Kuba Mescidi’ni yaptırmıştı. Kuba Mescidi, Rabbimizin, “Daha ilk günden takva temeli üzerine kurulan mescid...” (Tevbe, 9/108) buyurmak suretiyle övdüğü mesciddir.

Kuba'dan sonra Medine'ye teşrif eden Allah Resulü'nün (s.a.s.) ilk işi bu yeni Müslüman yurdunda yapılacak olan mescidin yerini tayin etmek olmuştur. Devesi Kasvâ'yı serbest bıraktı ve onun üzerine çöktüğü, hurma serilip kurutulan düzlük bir alanı mescit yapımı için uygun buldu. Neccâroğulları'ndan Sehl ve Süheyl adlarındaki iki yetimden satın alınan arsaya, Mescid-i Nebi'yi yaptırdı. (Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 45)

Hız. Peygamber (s.a.s.) döneminde Mescid-i Nebi, çok aktif aynı zamanda farklı görevlerin icra edildiği bir mekândı. Asr-ı saadette Mescid-i Nebi hem vahyin dünyaya açılan penceresi hem de idari, askeri, sosyal işlerin görüşölüp karara bağlandığı, elçilerin kabul edilip diplomatik görüşmelerin yapıldığı bir yerdi. Allah Resulü (s.a.s.) namazlarını cemaatle Mescid-i Nebi'de eda ederdi. Namaz öncesi veya sonrası sohbet yapılırken, eğitim ve öğretim yine Mescid-i Nebi'de olurdu. Ticaret, ziraat gibi işlerinin dışında sahabenin uğradığı, aynı zamanda ilim halkasının oluştuğu yer Mescid-i Nebi idi. Asr-ı saadette mescit, hayatın merkezi ve kalbi idi.

İstiklal Marşımızda:

Ruhumun senden ilahi şudur ancak emeli,  
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.  
Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli,  
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

Cami, şehrin ruhu ve manevi çekim merkezidir. Camilerin ihtiyacını gidermek, inşa ve imar etmek aynı zamanda amel defterini kapatmayan sadaka-ı cariye, salih bir ameldir. Hadisi şerifte şöyle buyrulmuştur:

إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ : عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ ، وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ ، وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ ، يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ

*“Mümin kişi vefat ettikten sonra sevabı kendisine ulaşan iyiliklerinden bir kısmı şunlardır: Öğrettiği ve yaydığı ilim, geride bıraktığı iyi bir evlat, miras bıraktığı Mushaf, yaptırdığı mescit, yolcuların barınması için inşa ettiği misafirhane, aktıdığı su, sağlığı yerinde iken malından çıkarıp verdiği sadakadır. Bunlardan hangisini yapmış ise öldükten sonra onun sevabı kendisine ulaşır.”* (İbn Mâce, Mukaddime, 20)

Allah Resulü (s.a.s.) Medine'de Mescid-i Nebi'nin inşa edilmesinde bizzat kendisi çalışmış ve cami inşa edenler hakkında da şu müjdeyi vermiştir:

مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ

*“Her kim Allah için bir mescit bina ederse, Allah ona cennette bu mescidin benzeri (bir köşk) bina eder.”* (Müslim, Zühd, 44)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) döneminde Mescid-i Nebi düzenli olarak temizlenirdi. Ümmi Mihcen adında siyahi bir kadın, Mescid-i Nebi'nin temizliğini gönüllü yapardı. Bu kadın vefat ettiğinde, ashâb-ı kiram vefatını Peygamber Efendimize (s.a.s.) bildirmeden defnetmişlerdi. Resul-i Ekrem (s.a.s.) kadını göremeyince: *“Kadına ne oldu?”* diye sormuş, sahabe vefat ettiğini bildirmişti. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.s.): *“Bana vefat ettiğini haber vermeli değil miydiniz?”* buyurmuştu. Sonrasında mescidine emek veren bu hizmetçi hanımın kabrine giderek onun için bizzat cenaze namazı kılmıştı. (Buhârî, Salât, 74; Müslim, Cenâiz, 71) Resulullah (s.a.s.), Ümmü Mihcen'in Mescid-i Nebi'ye olan hizmetinden ve emeğinden dolayı ona ayrı değer vermişti.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ

Hiz. Âiſe'nin (r.a.) bildirdiğine göre, “Allah Resulü (s.a.s.) mahallelerde mescitler inşa edilmesini, buraların temiz tutulmasını ve güzel kokularla kokulandırılmasını emretmiştir.” (Ebu Davud, Salât, 13; Tirmizî, Cuma, 64)

عن أنس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عرضت علي أجور أمّتي، حتى ألقاها يخرجها الرجل من المسجد

Enes (r.a.) anlatıyor, Resulullah (s.a.s.) buyurdular ki: “Ümmetimin sevapları bana arz edilip gösterildi. Öyle ki mescidden çıkarılıp atılan bir çer-çöpün sevabını bile gördüm...” (Ebu Davud, Salât, 16; Tirmizî, Fezailu'l-Kur'an, 19)

Hiz. Peygamber (s.a.s), mescitlerin hizmetini gören, ihtiyaçlarını karşılayan kimseleri takdir etmiş, ashâbını bu yönde teşvik etmiştir. Nitekim ilk dönemlerde çok korunaklı olmayan Mescid-i Nebî'nin gece yağın yağmurla ıslanan zeminini kapatmak üzere, eteğine topladığı çakılları yerlere döşeyen zâta, “Bu (yaptığın) ne kadar güzel!” diyerek memnuniyetini ifade etmiştir. (Ebu Davud, Salât, 15; Hadislerle İslam, 2/296)

Tarih boyunca camiler inşa etmek, ihtiyaç dâhilinde bakım ve onarımını yapmak, temizliğine özen göstermek bizim medeniyetimizin olmazsa olmazlarındandır. Aynı zamanda bu şekilde bir yaşam tarzı sünneti seniyyeye uygun bir yaşam modelidir.

## B. CAMİLERİN MANEVİ İMARİ

### a. Cemaatle Namaz

Hiz. Peygamber (s.a.s.), Medine-i Münevvere'yi cami merkezli bir yapı ile inşa etmişti. Asr-ı saadetten günümüze camiler ibadet ve eğitim maksadı ile inşa edilmiştir. Camilerin manevi yönden mamur edilmesi beş vakit namazda cemaatin olması ve camide icra edilen vaaz ve irşad ile olacaktır. Allah Resulü (s.a.s.) cemaatle namaza son derece önem vermiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) vefatından önceki son günlerinde hastalanıp, namaz kıldırmaya takati kalmadığında Hiz. Ebu Bekir'e (r.a.) haber gönderip namaz kıldırmasını istemiş; iyi olduğu vakitlerde ise Hiz. Ebu Bekir'e (r.a.) uyarak namaz kılmıştı. Cemaatle namazla ilgili olarak Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurdular:

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: صلاة الرجل في جماعة تضعف على صلاته في بيته وفي سوقه خمسا وعشرين ضعفاً، وذلك أنه إذا توضأ فأحسن الوضوء، ثم خرج إلى المسجد، لا يخرج به إلا الصلاة، لم يخط خطوة إلا رفعت له بها درجة، وحطت عنه بها خطيئة، فإذا صلى لم تزل الملائكة تصلي عليه ما دام في مصلاه، ما لم يحدث تقول اللهم صل عليه، اللهم ارحمه. ولا يزال في صلاة ما انتظر الصلاة

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: “Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşı pazarda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha fazladır. O kimse abdestini güzelce alıp, sonra sadece namaz kılmak maksadıyla mescide giderse attığı her adım sebebiyle bir derece yükseltilir, bir hatası da silinir. Namazını kıldıktan sonra abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, melekler ona: Allah'ım! Ona rahmetinle muamele et, ona acı! diyerek dua etmeye devam ederler. O kimse namazı beklediği sürece namazda imiş gibidir. ” (Buhârî, Ezân 30; Müslim, Mesâcid 272)

Camiye ibadet için giden mümin, Allah'ın ziyaretçisi ve misafiri durumundadır. Ev sahibi, evine gelen misafirlerine ikramda bulunduğu gibi camiye giden müminlere de Yüce Allah büyük mükâfatlar verecektir.

Başka bir hadisi şerifte cemaatle namaz kılan kişinin Cenab-ı Hakkın sevgisine mazhar olacağı müjdesi verilmiştir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْعَائِبِ بِغَائِبِهِمْ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ

Ebû Hüreyre'den gelen rivayete göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “**Müslüman bir kimse namaz ve zikir (Allah'ı anma) için mescitleri kendine vatan edindiğinde, Allah onun bu durumuna, ailesinin gurbetten dönen kişiye sevindiği gibi sevinir.**” (İbn Mâce, Mesâcid, 19)

Cemaatle birlikte ibadet etmek, toplumdaki bireylerin birbirleriyle tanışmasını, kaynaşmasını ve ilişkilerin güçlenmesini sağlar. Bununla birlikte insanlar arasında yardımlaşma ve paylaşma duyguları gelişir.

Herkesin birbirinden kaçacağı kıyamet gününde, dünyada yaptıkları ameller nedeniyle rahat edecek, Allah Teâlâ'nın özel lütuflarına nail olacak yedi sınıf insan vardır. Konumuzla ilgili bölüm hadis-i şerifte şu şekilde zikredilmektedir:

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: ... وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ

“**Yedi sınıf insan, Allah'ın (Arşı'nın) gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmayacağı kıyamet gününde onun gölgesinde gölgelenecektir. “... Kalbi mescidlere bağlı olan kimse...”**” (Müslim, Zekât, 91) Kıyamet günü arş-ı âlânın gölgesinde gölgelenecek yedi sınıftan birisi de, kalbi mescide bağlı olan yani namazlarını devamlı camide kılan kişilerdir.

#### **b. Camilerin Manevi İmarı: Eğitim**

Cami sadece ibadet edilen yer değildir. Cami, dini bilgilerle birlikte; güzel ahlakın, insan, vatan, bayrak sevgisinin, merhametin, şefkatin, saygının, değerlerin öğrenildiği yerdir.

Asr-ı asadette Medine'de eğitim-öğretim faaliyetinin merkezi Mescid-i Nebî idi. Hz. Peygamber (s.a.s), bazı sahâbîleri mescidde eğitim-öğretim faaliyetlerini icra etmekle görevlendirmiştir. Ubâde b. Sâmit (r.a.) Mescidi Nebî'de hem Kur'an hem okuma yazma öğretmekteydi. Mescid-i Nebî'nin bir öğretim merkezi oluşunun en büyük delili Ashâb-ı Suffe'dir. Ashab-ı Suffe, Mescid-i Nebî'nin içerisinde suffe denilen gölgelik kısımda kalan sahabilerdi. Zaman zaman sayılarının 400'e ulaştığı bu sahabiler, ilimle meşgul olurdu. Ashâb-ı Suffe'nin eğitim ve öğretim işleriyle bizzat Resûl-i Ekrem (s.a.s.) ilgilenmişti.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), haftanın belirli bir gününü sahabenin sorularını cevaplandırmaya ve onların bilgilerini geliştirmeye ayırmıştı. Bunu da mescitte ifa ediyordu. Hatta ashabın hanımları erkeklerin bu hâline imrenerek, Peygamberimizden (s.a.s.) kendilerini de bu ilmî faaliyetten mahrum bırakmamasını istemişler, bunun üzerine onlara da bir gün ayıran Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu öğretimi de mescitte devam ettirmiştir. Sonraki dönemlerde meşhur mezhep imamlarının da bulunduğu sayısız âlim, cami ve mescitlerdeki ders halkalarında yetişmiş, kendi talebelerini buralarda yetiştirmişlerdir. (Komisyon, Cami Yazıları, DİB, Ankara 2012, s. 13-15)

#### **c. Cami ve Cemaat Adabı:**

Camide bulunmanın ve cemaatle namazı eda etmenin adabı vardır:

a) Camiye giderken vakarlı olunmalı, koşmadan gelinmeli, sağ ayakla ve abdestli girilmeli, girerken Peygamber Efendimize (s.a.s.) salavat-ı şerife getirilmelidir.

b) Camiye gelirken beden ve elbise temizliğine dikkat edilmelidir. Rabbimiz:

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

“Ey Âdemoğulları! Her namaz kılacağınızda güzelce giyinin...” (Araf, 7/31) buyurmuştur.

Güzelce abdest alındıktan sonra, namazın şartlarından olan setr-i avrete uygun kıyafet giyilmelidir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) döneminde bir cuma günü bazı sahabiler hurmalıklarında çalıştıktan sonra toz toprak içinde ve terlemiş bir şekilde mescide geldiklerinde Resûlullah (s.a.s.) onlara, “*Keşke yıkansaydınız!*” buyurmuştu. (Buhârî, Büyû’, 15) Camiye gelirken aşırıya kaçmamak ve başkasını rahatsız edici olmamak şartıyla güzel koku sürülebilir. Camiye gelmeden önce soğan, sarımsak gibi kokusu hoş olmayan yiyeceklerden sakınılmalıdır.

c) Camiye girildiğinde vaaz ediliyor veya Kur’an-ı Kerim okunuyor ise sükûnetle dinlenmelidir. Ayrıca Cuma veya bayram günlerinde hutbe okunurken konuşmak, başka şeylerle ilgilenmek, cep telefonu ile meşgul olmak ibadetin özünden uzaklaşmaya ve sevabından mahrum kalmaya sebep olacağından bu davranışlardan sakınılmalıdır. Unutmayalım ki hutbe, namazın bir parçasıdır. Hutbe esnasında ilgi ve alakamızı sadece hatibe ve hutbeye verelim. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bir müminin hutbe esnasında göstermesi gereken duyarlılığı şöyle ifade etmiştir: “*Cuma günü imam hutbe okurken konuşan arkadaşına: ‘Sus!’ bile desen hatalı bir iş yapmış olursun.*” (Buhârî, Cuma, 36)

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

“Müminler kesinlikle kurtuluşa ermiştir. Onlar, namazlarında derin bir saygı hali yaşarlar.” (Müminun, 23/1-2) Sessiz ve sakin durmak, tevazu göstermek, boyun eğmek gibi anlamları olan “huşû” kavramı, insanın Cenab-ı Hakk’ın huzurunda tevazu ve teslimiyet içerisinde bulunmasını, kalben ve bedenen O’na hürmet ve itaat ederek boyun eğmesini ifade etmektedir. Huşû insanın Allah’a imanının ve O’na eşsiz bağlılığının yalnızca kalp ile değil aynı zamanda saygı, edep ve vakar dolu bir duruş sergileyerek de ifade edilmesidir.

Namazın manevi temeli olan huşûun gerçekleşmesinde önemli rolü bulunan ta’dil-i erkâna riayet edilmesi gerekir. Namazın kıyam, rükû ve secde gibi rükünlerini yerli yerinde, acele etmeden ve sükûnet içinde yerine getirmeye ta’dil-i erkân denir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), “*Rükû ve secdeleri tam yapın.*” (Buhârî, “Eymân”, 3) Bir diğer hadisinde de “*Hırsızın en kötüsü namazından çalandır.*” buyurmuştur. “*Kişi namazından nasıl çalar?*” diye sorulunca Allah Resulü (s.a.s.), “*Rükû ve secdesini tam yapmayarak.*” cevabını vermiştir. (el-Muvaṭṭa’, Kâsru’s-Salat, 72; Abdullah Kahraman, Tadili Erkan, DİA, 39/366)

d) Cami içerisinde cep telefonları kapatılmalı veya sessiz konuma alınmalıdır.

e) Camiye girildiğinde ezan okunmamış ve mekruh vakit değil ise iki rekât Tahıyyetü’l-Mescid namazı kılınması sünnettir.

f) Cami içerisinde tek başına namaz kılarken ya da Kur’an-ı Kerim okurken yanındakini rahatsız edecek şekilde yüksek sesle okunmamalıdır. Resûl-i Ekrem (s.a.s.), kendisi itikâfta bulunduğu sırada bazı kişilerin yüksek sesle Kur’an okuduklarını işitince:

أَلَا إِنَّ كَلَّكُمْ مُنَاجَ رَبِّهِ فَلَا يُؤْدِينَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، وَلَا يَرْفَعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْقِرَاءَةِ

“Dikkat edin! Hepiniz Rabbinize münacat ediyorsunuz. Birbirinizi rahatsız etmeyin! Kıraatte -ya da namazda- biriniz sesini diğerinden daha fazla yükseltmesin!” (Ebû Dâvûd, Tatavvu’, 25) buyurarak onları ikaz etmiştir.

**h)** Camide saf tutarken öncelikle ön saflar doldurulmalıdır, sonra ikincisi, sonra diğerleri. Ön safta boş yer varken caminin gerisinde imama uyulması uygun değildir. Cemaatle namazın ilk ve en önemli şartı saf tutmaktır. Hz. Peygamber (s.a.s.), safları düzgün tutmanın, namazı güzelleştiren hatta onu tamamlayan ve mükemmelleştiren bir unsur olduğunu ifade etmiştir.

سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ

*“Saflarınızı düz tutunuz. Zira safların düz olması namazın tamam olmasını sağlayan hususlardan biridir.”* (Müslim, Salât, 124)

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا

*“İnsanlar ezandaki ve birinci saftaki (sevabı) bilselerdi, ezan okumak ve birinci safta yer almak için aralarında kura çekmekten başka bir yol bulamazlar ve (sonunda) kura çekerlerdi. Namazı ilk vakitte kılmanın sevabını bilselerdi, bunun için yarışırlardı. Yatsı namazı ile sabah namazındaki fazileti bilselerdi, emekleyerek de olsa bu iki namazı cemaatle kılmaya gelirlerdi.”* (Buhârî, Ezân 9; Müslim, Salât 129)

**i)** Cemaatle namaz kılarken imamın arkasına, varsa cemaate namaz kıldırabilecek kadar bilgisi olan birisi durmalıdır. Resûlullah (s.a.s.), imamın arkasına öncelikle ilim sahibi ve âkil kimselerin sıralanmasını istemiştir. (Müslim, Salât, 123)

**i)** Kapı ağzı, merdiven önü, en arka kısım gibi insanların mecburen geçeceği yerlerde namaza durmamak gerekir ki insanlar bilmeden namaz kılanın önünden geçmesinler.

**j)** Camiden çıkarken önce sol ayak dışarı atılmalıdır.

### C. SONUÇ

Cennete giden yollar, mescitlerden geçiyor

Mevlâ hep kullarını, secdelerde seçiyor

Camiler, beş vakit namaz kılındıktan sonra kapısı açılmayan veya sadece Cuma günleri hatırlanan mekânlar olmamalıdır. Camiler, Allah'ın en çok sevdiği, rahmetin indiği, huzur ve bereket yerleridir. Manen rahatladığımız, huzur bulduğumuz, sükûnete kavuştuğumuz, rahmete gark olduğumuz, Rabbimize daha çok yakın olduğumuz yerdir camiler. Camileri inşa etmek, ihtiyaçlarını gidermek, temiz tutmak biz müminlerin görevlerindendir. Camilerin manevi imarı camilerin cemaatle dolması, ilim halkalarının oluşması, cami merkezli bir toplum inşa edilmesi ile olacaktır.

Bu vesileyle, camilerimizi inşa edenlerden, camilerimizde cemaat olanlardan ve görev yapanlardan hayatta olanlara sağlık ve afiyet; ahirete irtihal edenlere de Rabbimizden af ve mağfiret diliyoruz. Rabbimiz bizleri gönülleri mescide bağlı olanlardan eylesin.